

N. Mészáros Júlia

A VASS LÁSZLÓ -GYŰJTEMÉNY

Válogatott anyag a zalaegerszegi Gönczi Galériában

Az utóbbi évek egyik legnagyobb elismerést kiváltó, és nagy tiszteletet érdemlő magyarországi magángyűjteménye Vass Lászlóé. Az 1970-es években alapított, az 1990-es évektől külföldi alkotásokkal is folyamatosan bővülő műtárgygyűjtemény ma már több mint 300 műalkotást foglal magába, és alig van hely Magyarországon, ahol egyben be lehetne mutatni, legalábbis olyan színvonalasan, ahogy azt a gyűjtő teszi Veszprémben, a Vass László-gyűjtemény állandó kiállításának otthont adó Modern Képtárban.

Sokan nem tudják elképzelni, hogyan válik valaki gyűjtővé, mi az a pont, amitől kezdve nem egyszerűen csak lakásdísznek nézi az ember a műtárgyat, hanem felelősséget érez irántuk, és persze, maga iránt is, hogy a körülötte lévő képek harmóniában éljenek egymás mellett, valami nagyobb egésznek a részévé válnak, kielégítsék a maga, és környezete szellemi és esztétikai igényét, és kifejezzenek valamit a gyűjtő személyiségéből.

Az emberek többsége azt hiszi, rengeteg pénz kell a műgyűjtéshez, és kivételes módon szerzett személyes kapcsolat egy-egy művésszel vagy gyűjtővel. Igen, valóban kell pénz a művek megvételéhez, és tudni kell, hogy azok hol kaphatók, de attól még nem válik senki műgyűjtővé, hogy válogatás nélkül összevásárol dolgokat a nagy-nak tartott művészekről, vagy régiségkereskedőktől. Ami ezeknél sokkal fontosabb, az a kitartó és őszinte érdeklődés egy-egy alkotás, a művészet valamely területe vagy jeles képviselőjének munkássága iránt, a művek szüntelen faggatása, hogy megértsük őket. Vagyis a szem kiművelése, hogy képesek legyünk túllátni a szívünkön, amikor már pontosan tudjuk, mivel is rendelkezünk. E legfontosabb feltételekhez nem kell más, csak nyitottnak lenni, és hagyni, hogy a művek és alkotók hassanak ránk, hogy a szívünkhöz nőjenek, és olyannyira magukkal ragadjanak bennünket, hogy képesek legyünk anyagi áldozatot hozni értük, és heteket, hónapokat, éveket tölteni azzal, hogy mindent megtudjunk róluk, amit csak lehet. Valahol itt kezdődik a szenvedély, mely előbb-utóbb koncepcióvá érik, és tudatos gyűjtőtevékenységre sarkall minket.

Vass László is ezt az utat járta be. Kezdetben Barcsay

Jenőt ismerte, akivel sokat beszélgetett, és akinek kezdte megérteni az alkotásait. A tanácsait megfogadva kezdett felfigyelni más alkotókra és munkákra. A gyűjtemény megalapítását követő első két évtizedben elsősorban a kortárs konstruktív művészetre koncentrált, később a lírai geometrikus művészet és az absztrakt festészet jeles képviselőinek alkotásaira irányult figyelve.

Kezdetben olyan művek érdekelték, amelyek kiestek a hazai múzeumok és gyűjtők látószögéből, pedig a legjobb művészeink alkották őket. Így legkorábban Barcsay Jenőn kívül Deim Pál, Nádler István, Hencze Tamás, Bak Imre, Fajó János, Csiky Tibor és néhány tanítványa, Konok Tamás, Hetey Katalin, Haraszty László, majd Gyarmathy Tihamér, Lossonczy Tamás, Lossonczy Ibolya műveiből vásárolt, amely köré időben visszafelé és előre is gyűjteni kezdett, például Kassák Lajos, Bortnyik Sándor és Maurer Dóra, Haász István, vagy Kovács Attila-műveket, majd Veszelszky Béla, Vilt Tibor, Tóth Menyhért és Korniss Dezső-alkotásokat, végül Kőnig Frigyes, Lantos Ferenc, Szikora Tamás, Mengyán András, Marosán Gyula, Schéner Mihály és a fiatalabb, sőt, a legfiatalabb generációból, például Radák Eszter munkáiból.

Kivételes törekvésről beszélhetünk tehát a hazai műgyűjtés történetében, mert a választásban nem pusztán a praktikus okok - így pl. a művek tárolása, anyagi értéke - vagy a geometrikus művészetek iránti kizárólagos elkötelezettség játszottak szerepet, sokkal inkább a gyűjtő személyisége: Vass László szereti a rendet, a formai és gondolati tisztaságot, az egzakt megfogalmazást. Számára a jó munka, a szép tárgy a szellem tárgyasult produktuma, legyen az műalkotás, vagy bármely más alkotó tevékenység terméke. A mértéktartás és a táguló látószög nagyon is harmonikusan egészítik ki egymást személyiségében és meghatározó jelentőségűek gyűjtőtevékenységében.

Az alapkoncepció mára a kezdetekhez képest jelentősen kibővült. A gyűjteményben a magyar művészet kiemelkedő jelentőségű konstruktív – újkonstruktív – dekonstruktív, lírai geometrikus, absztrakt figuratív és nonfiguratív, újexpresszív, monokróm és konkrét mestereinek alkotásai mellett az egyetemes művészet nemzetközi híró alkotóinak az azonos törekvésű műveit sorakoztatja fel – Richard Paul Lohse, Max Bill, Camille Graeser, Françoise Morellet, Verena Loewensberg, K. Georg Pfaller, Ivan Picelj, Günther Uecker, Sol LeWitt, Robert Mangold, Kenneth Martin, Jesus Rafael Soto, Henryk Stazewsky, Julije Knifer, Getulio Alviani, vagy Luigi Tomasello, illetve Vera Molnár, Antoni Tàpies, Eduardo Chillida, stb műveit a 90-es évekből.

Barcsay Jenő munkái külön egységet képeznek, miként a festőbarátok Barcsay tiszteletére festett képei.

A művész és gyűjtő közötti kapcsolat elmélyülése, személyiségformáló ereje számtalan különleges jelentőségű műgyűjteménybe kerülését ösztönözte, miközben a mester egyre fontosabb alkotásai is gazdát cseréltek, műteremből a gyűjtő lakásának falára kerültek, köztük olyan kiemelkedő munkák, mint a *Formák ritmusa*, 1966, a *Világító falak*, 1970, az *Absztrakt tér*, 1976, az *Arányok*, 1977, a *Fekete-szürke*, 1981 és a *Monumentális kép*, 1982.

A festményekből, rajzokból, kollázsokból és más papír alapú munkákból, valamint kisplasztikákból és szobrokból álló kollektiót 1996-ban az Ernst Múzeumban, 2000-ben Győrött az Esterházy-palotában még időszakos kiállításon csodálhattunk meg, 2003-tól azonban Veszprémben, Modern Képtár néven, állandó kiállításon ismerkedhet a nagyközönség vele, és az éppen aktuális válogatáson kívül egyre gyakrabban szerepelnek alkotásai az ország legkülönbözőbb múzeumainak tematikus vagy gyűjteményes kiállításain is. A februári zalaegerszegi bemutatkozás a Gönczi Galériában ennek missziójának egyik fontos állomása volt. Benedek Katalin

Színekből születő fénypoézis
Pituk József munkásságáról

2006 tavaszán, a művész születésének századik évfordulója alkalmából, különböző műfajú alkotásaiból sikeres kiállítás nyílt meg a budapesti Pataky Galériában. Ezen a Magyar Nemzeti Galéria raktárában őrzött, azaz a közönség által nem látható képei közül is szerepelt néhány. A tárlat, a Budapesti Tavasz Fesztivál egyik különleges eseménye, Nagy Józsefnek, a művészeti hagyaték kezelőjének segítségével valósult meg. Akkor, az életmű kutatójaként boldogan állapíthattam meg, hogy „feltámadt egy festő!”

Még ugyanabban az évben, szeptemberben a felvidéki Selmecbánya közönsége is közelebről megismerhette Pituk munkásságának egy részét, a művész születésének 100-ik, halálának 15-ik évfordulója alkalmából. Ez különösen örömteli tény, ugyanis Selmecbánya szülőteréről van szó.

Tavaly a művész bizonyos értelemben „otthonra talált”. A hagyaték kezelője ugyanis Hajdúnánásnak számos, különféle műfajú alkotást ajándékozott, a város pedig vállalta, hogy Pituk József műveinek állandó kiállítást biztosít. Ennek megnyitóján jelen volt Selmecbánya küldöttsége is... A szülőváros tehát elismerően láthatta, hogy elszármazott fia munkásságának legértékesebb darabjai új, végleges helyre költöznek. Ezért is mondhatjuk, hogy az eddig elhallgatott, mellőzött művész fokozatosan élni kezd a köztudatban.

A zalaegerszegi városi kiállítóteremben rendezett kiállítás ugyancsak azt hivatott tanúsítani, hogy olajképei, temperái, akvarelljei, grafikái egyaránt a művész sokoldalúságát bizonyítják.

Alakja mindaddig nincs helyén szakmai körökben. Pedig, ha alaposabban közelítünk sokoldalú művészegyeniségéhez, akkor egy tartalmas és a felszín alatt mély, gazdag alkotói pálya rajzolódik ki.

Az 1930-as években Glatz Oszkár növendékeként indult. A természetelvű festészet útját követte. Ebben a felfogásban vallott környezetéről tájképekben, életképekben, rézkarcokban, nagyszerű portrékban és filozofikusan elmélkedő, olykor groteszk hangütésű grafikáin.

Száma a képzőművészet határtalan EGÉSZ volt, mondjuk úgy: műfajhatárok nélküli egész. Festőként és grafikusként is szuverén alkotó. Monumentális templomi üvegfestészetével pedig kiemelt helyet foglal el művészet-történetünkben.

Művein impresszív hangulatok varázsa jelenik meg: a fényözönbe foglalt, a napi gondokon felülemelkedő derű. Elsőrendű kolorista volt, aki a színekben rejlő fényhatásokat szuggesztív erővel használta ki. Festészetét: színekből születő fénypoézis.

Alkotásait azonban szinte egyáltalán nem engedte kiállítani a korabeli politika. Tehát „csak” a mindennapok széles tömegei láthatták őket, s láthatják ma is. Hiszen a templomba bárki, bármikor beléphet.

A templomainkban látható szakrális művészet ősidők óta a legnemesebb értelemben vett „népnevelés” – amennyiben az ábrázolás valóban átgondolt és színvonalas.

Rajzain és rézkarcain azonban a filozofikus hajlamú, erős intellektussal megáldott mester nyilatkozik meg, aki korai, szociális tematika iránti érdeklődése után mind gyakrabban fordult a magyar- és a világirodalom egy-egy remekéhez, mint forráshoz. A próféták, az evangélisták, Homérosz, Dante, Cervantes révén mond véleményt az ember történelmi sorsának fordulatairól.

Grafikáin – az egyetemes érvényű kérdések felvetésén túl – életünk belső fonásai, visszásságai, ellentmondásai foglalkoztatták. Ilyenkor a groteszket, a gúnyt alkalmazta, mint leghatásosabb kifejezési módot.

Festészetében leggyakrabban Jézus életének epizódjait örökítette meg. Számos külföldi tárlata volt, mintegy ötven kiállítást rendeztek műveiből Hollandiában, Ausztriában, Finnországban, Olaszországban. Sikert sikerre halmozott, kitüntetések hozott haza. 1975-ben Milánóban kapott nagydíjat – itthon pedig csak a buta és konok hallgatást. Mégis: örömteli, derűs hite a Szépség és Örökkévalóság párosában csendül ki legtisztábban.

Valójában az Evangelion eredeti jelentését adja át nekünk: Örömhír. Ha ezt nap mint nap megértjük és megéljük – sugallja nekünk Pituk József – akkor az Örömhír a miénk.

1942-től 1985-ig egyházi megrendelésre majdnem évente születtek nagylélegzetű alkotásai. Például a budapesti Örökimádás Templom apszisában öt ablaka, a kaposvári Szent Kereszt templomban 16 üvegkompozíciója, a Budapesti Papi Szemináriumban számos, gyönyörű ablaka valósult meg.

Mindezek a humánus derűvel átítatott képek a jelenkor emberéhez szólnak. Szemléletében a reneszánsz eszményét véljük fölfedezni.

Érzékeny megfigyelőképességgel mutat be különböző jellemeket.

Talán leginkább a budapesti Szent István Bazilika Szent Jobb kápolnájának üvegdíszítése ismert az 1978-1980 közötti évekből. Szent Istvánt, Boldog Gizellát, Szent Imrét, Szent Erzsébetet, Szent Lászlót és Szent Margitot

a hely aurájának megfelelő szellemi-lelki, képi egységként fogta fel.

Az alakok tartalmának megfogalmazása is emberfölötti, mert belülről fakadó lélekrajzuk növeli felmagasztosult nagyságukat. A színes ablakok így valóban monumentálisak válnak.

A zalaegerszegi tárlat a feltámadt festő ismertségének újabb állomása.

Deim Pál: Mageső, 1985.

Lossonczy Tamás: Illatok, 1988.